

111/1998 Sb.

ZÁKON

ze dne 22. dubna 1998

o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)

ve znění zákona č. 210/2000 Sb., zákona č. 147/2001 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 96/2004 Sb., zákona č. 121/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 473/2004 Sb., zákona č. 562/2004 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 552/2005 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 310/2006 Sb., zákona č. 624/2006 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 110/2009 Sb., zákona č. 419/2009 Sb., zákona č. 159/2010 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 420/2011 Sb., zákona č. 48/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 137/2016 Sb., zákona č. 230/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 200/2017 Sb., zákona č. 303/2017 Sb., zákona č. 32/2019 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 403/2020 Sb., zákona č. 495/2020 Sb., zákona č. 609/2020 Sb., zákona č. 153/2021 Sb. a, zákona č. 349/2023 Sb. a **zákona č. 52/2025 Sb.**

Vyznačené změny nabyly účinnosti dne 1. 3. 2025, není-li výslovně uvedeno jinak.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1

Úvodní ustanovení

Vysoké školy jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti a mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti tím, že:

- uchovávají a rozhojňují dosažené poznání a podle svého typu a zaměření pěstují činnost vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost,
- umožňují v souladu s demokratickými principy přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti,
- poskytují další formy vzdělávání a umožňují získávat, rozšiřovat, prohlubovat nebo obnovovat znalosti z různých oblastí poznání a kultury a podílejí se tak na celoživotním vzdělávání,
- prosazují uplatňování rovného přístupu k právům a usilují o odstranění znevýhodnění a vyrovnání příležitostí znevýhodněných osob,
- hrají aktivní roli ve veřejné diskusi o společenských a etických otázkách, při pěstování kulturní rozmanitosti a vzájemného porozumění, při utváření občanské společnosti a přípravě mladých lidí pro život v ní,

(2) Je-li na vysoké škole zřízeno pracovní místo akademického pracovníka, který je zařazen jako mimořádný profesor, může je zastávat pouze osoba, která srovnatelného postavení s docentem nebo profesorem dosáhla v zahraničí. Takové pracovní místo může zastávat rovněž osoba, která je významným odborníkem, který v dané oblasti vzdělávání působil v praxi alespoň po dobu 20 10 let. Pracovní místo mimořádného profesora může být zřízeno pouze vysokou školou, která má institucionální akreditaci v dané oblasti vzdělávání, a může být obsazeno po projednání vědeckou radou.

(3) Na výuce se mohou podílet i další odborníci, a to zpravidla na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

(4) Vnitřní předpis vysoké školy stanoví postavení hostujících profesorů a emeritních profesorů.

(5) Akademický pracovník, který působí na vysoké škole v pracovním poměru, je povinen tuto vysokou školu bezodkladně informovat o každém svém dalším pracovním poměru, popřípadě následně o jeho skončení, v němž působí na jiné tuzemské vysoké škole, u poskytovatele zahraničního vysokoškolského vzdělávání na území České republiky, na veřejné výzkumné instituci nebo u jiné výzkumné instituce, zapsané do seznamu výzkumných organizací schválených pro přijímání výzkumných pracovníků ze třetích zemí podle jiného právního předpisu, a to i v těch případech, kdy jde o výkon vědecké, pedagogické, publicistické, literární nebo umělecké činnosti. Obdobnou informační povinnost má i uchazeč, který s vysokou školou sjednává pracovní poměr akademického pracovníka.

§ 70a

Pracovní doba akademických pracovníků

(1) Akademičtí pracovníci vykonávají v pracovní době

- a) přímou pedagogickou činnost,
- b) práce související s přímou pedagogickou činností,
- c) vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost.

(2) Akademický pracovník je povinen být na pracovišti zaměstnavatele nebo na jiném dohodnutém místě v době stanovené rozvrhem jeho přímé pedagogické činnosti a v případech, které stanoví v souladu se zákoníkem práce zaměstnavatel.

(3) Jde-li o výkon jiné práce než podle odstavce 2, vykonává akademický pracovník sjednanou práci v pracovní době, kterou si sám rozvrhuje, a na místě, které si sám určí. Náklady, které akademickému pracovníkovi vzniknou výlučně v souvislosti s výkonem práce na jiném místě než na pracovišti zaměstnavatele podle věty první, se nepovažují za náklady vzniklé v souvislosti s výkonem závislé práce, a není-li dohodnuto jinak, hradí je akademický pracovník.

(4) Zaměstnavatel eviduje jen tu část pracovní doby, kterou sám rozvrhuje.

§ 71

Jmenování docentem

Docenta pro určitý obor jmenuje rektor na základě habilitačního řízení.

§ 72 Habilitační řízení

(1) V habilitačním řízení se ověřuje vědecká nebo umělecká kvalifikace uchazeče, a to zejména na základě habilitační práce a její obhajoby a dalších vědeckých, odborných nebo uměleckých prací, a jeho pedagogická způsobilost na základě hodnocení habilitační přednášky a předcházející pedagogické praxe.

(2) Habilitační řízení se zahajuje na návrh uchazeče. S návrhem je nutno předložit životopis, doklady o dosaženém vysokoškolském vzdělání a získaných příslušných titulech, doklady osvědčující pedagogickou praxi, seznam vědeckých, odborných nebo uměleckých prací, přehled absolvovaných vědeckých, odborných nebo uměleckých stáží, jak tuzemských, tak i zahraničních, popřípadě další doklady osvědčující vědeckou nebo uměleckou kvalifikaci. V návrhu uchazeč též uvede obor, ve kterém žádá o habilitaci. Předloží rovněž habilitační práci.

(3) Habilitační práci se rozumí:

- a) písemná práce, která přináší nové vědecké poznatky, nebo
- b) soubor uveřejněných vědeckých prací nebo inženýrských prací doplněný komentářem, nebo
- c) tiskem vydaná monografie, která přináší nové vědecké poznatky, nebo
- d) umělecké dílo nebo umělecký výkon nebo jejich soubor, kterým je například vynikající veřejná umělecká činnost.

(4) Návrh se podává děkanovi fakulty, která má akreditaci pro uvedený obor habilitace, nebo rektorovi, má-li akreditaci pro uvedený obor vysoká škola. Nemá-li návrh všechny potřebné náležitosti a uchazeč jeho vady na výzvu v přiměřené lhůtě neodstraní, děkan nebo rektor habilitační řízení zastaví.

(5) Pokud nedojde k zastavení habilitačního řízení podle odstavce 4, předloží děkan nebo rektor věc vědecké nebo umělecké radě fakulty nebo vysoké školy spolu s návrhem na složení pětičlenné habilitační komise. Habilitační komise se skládá z profesorů, docentů, mimořádných profesorů a dalších významných představitelů daného nebo příbuzného oboru. Předsedou komise musí být profesor nebo mimořádný profesor a nejméně tři členové musí být odborníci z jiného pracoviště než z vysoké školy, na které se habilitační řízení koná.

(6) V uměleckých oborech může příslušná vědecká nebo umělecká rada prominout uchazeči o habilitaci požadavek vysokoškolského vzdělání.

(7) Habilitační komise ve složení schváleném vědeckou nebo uměleckou radou jmenuje tři oponenty habilitační práce. Z vysoké školy, na které se habilitační řízení koná, může být jmenován pouze jeden oponent. Orgány vysoké školy a fakulty, popřípadě vysokoškolského ústavu, a habilitační komise při habilitačním řízení konají bez zbytečných průtahů.

(8) Habilitační komise posoudí vědeckou nebo uměleckou kvalifikaci uchazeče pro daný obor a jeho předcházející pedagogickou praxi. Na základě posudků oponentů zhodnotí úroveň habilitační práce. Habilitační komise se tajným hlasováním usnese na návrhu, zda uchazeč má

být jmenován docentem. Nezíská-li návrh na jmenování většinu hlasů všech členů habilitační komise, platí, že habilitační komise doporučuje habilitační řízení zastavit. Návrh přednese předseda nebo jím pověřený člen habilitační komise vědecké nebo umělecké radě.

(9) Habilitační přednáška a obhajoba habilitační práce se koná na veřejném zasedání vědecké nebo umělecké rady. Po rozpravě, ve které musí být uchazeči dána možnost vyjádřit se k posudkům oponentů, obhajovat svoji habilitační práci a vyslovit se ke své dosavadní vědecké nebo umělecké a pedagogické činnosti, se vědecká nebo umělecká rada tajným hlasováním usnáší na návrhu, zda uchazeč má být jmenován docentem.

(10) Nezíská-li návrh na jmenování většinu hlasů všech členů vědecké nebo umělecké rady, platí, že vědecká nebo umělecká rada habilitační řízení zastavuje.

(11) Návrh na jmenování docentem postoupí vědecká nebo umělecká rada rektorovi. Nesouhlasí-li rektor s návrhem, předloží jej se svým odůvodněním vědecké nebo umělecké radě vysoké školy, která jej projedná a tajným hlasováním se usnáší, zda uchazeč má být jmenován docentem. Nezíská-li návrh na jmenování většinu hlasů všech členů vědecké nebo umělecké rady, platí, že se řízení zastavuje. V opačném případě rektor docenta jmenuje.

(12) V případě zastavení habilitačního řízení se habilitační práce s připojenými doklady vrátí uchazeči.

(13) Na habilitační řízení se správní řád nevztahuje; podrobnosti postupu při habilitačním řízení stanoví vysoká škola ve svém vnitřním předpisu.

(14) Proti postupu při habilitačním řízení může uchazeč podat do 30 dnů námítky. Nevyhoví-li námitkám děkan, předá je k rozhodnutí rektorovi; rozhodnutí rektora je konečné. Rozhodnutí rektora nebo děkana musí být odůvodněno.

(15) Stanoví-li tak vnitřní předpis vysoké školy, může habilitační řízení probíhat před vědeckou radou vysokoškolského ústavu. Úkoly děkana pak plní jeho ředitel.

(16) Vysoká škola může stanovit poplatek za úkony spojené s habilitačním řízením, který činí nejvýše čtyřnásobek základu stanoveného podle § 58 odst. 2; výši poplatku je povinna zveřejnit ve veřejné části svých internetových stránek. Poplatek je příjmem vysoké školy.

§ 73

Jmenování profesorem

(1) Profesorem pro určitý obor jmenuje prezident republiky toho, kdo byl na jmenování profesorem navržen vědeckou nebo uměleckou radou vysoké školy v souladu s § 74.

(2) Návrh vědecké nebo umělecké rady vysoké školy na jmenování profesorem se prezidentu republiky podává prostřednictvím ministra.

(3) Ministr vrátí návrh na jmenování profesorem vědecké nebo umělecké radě vysoké školy, pokud nebyl dodržen postup při řízení ke jmenování profesorem stanovený v § 74; vrácení návrhu musí být odůvodněno.

(4) Na jmenování profesorem se správní řád nevztahuje.

(5) Jmenování profesorů se uskutečňuje nejméně dvakrát za kalendářní rok.

§ 74

Řízení ke jmenování profesorem

(1) V řízení ke jmenování profesorem se prokazuje pedagogická a vědecká nebo umělecká kvalifikace uchazeče, který je význačnou a uznávanou vědeckou nebo uměleckou osobností ve svém oboru. Předpokladem k zahájení řízení je předchozí jmenování docentem na základě habilitačního řízení, pokud jeho součástí bylo předložení habilitační práce. Ve výjimečných případech, kdy je na profesora navrhován někdo, kdo již je profesorem na renomované vysoké škole v zahraničí, může rektor na návrh vědecké nebo umělecké rady vysoké školy předchozí jmenování docentem jako předpoklad k zahájení řízení ke jmenování profesorem prominout.

(2) Řízení ke jmenování profesorem se zahajuje na návrh uchazeče podpořený alespoň dvěma písemnými stanovisky profesorů nebo mimořádných profesorů téhož nebo příbuzného oboru nebo na návrh děkana nebo rektora podaný vědecké radě fakulty, která má akreditaci pro uvedený obor jmenování, nebo vědecké nebo umělecké radě vysoké školy, má-li akreditaci pro navrhovaný obor vysoká škola. Řízení může zahájit z vlastního podnětu i vědecká rada fakulty nebo vědecká nebo umělecká rada vysoké školy. Součástí návrhu jsou náležitosti uvedené v § 72 odst. 2 větě druhé; v návrhu se též uvede obor, ve kterém se řízení ke jmenování profesorem zahajuje.

(3) Pro posouzení návrhu schvaluje na návrh děkana nebo rektora příslušná vědecká nebo umělecká rada pětičlennou komisi složenou z profesorů, docentů, mimořádných profesorů a dalších významných představitelů daného nebo příbuzného oboru. Předsedou komise musí být profesor nebo mimořádný profesor a nejméně tři členové musí být odborníci z jiného pracoviště než z vysoké školy, na které se jmenovací řízení koná.

(4) V uměleckých oborech může příslušná vědecká nebo umělecká rada prominout uchazeči požadavek vysokoškolského vzdělání.

(5) Komise posoudí kvalifikaci uchazeče a tajným hlasováním se usnese na návrhu, zda uchazeč má být jmenován profesorem. Nezíská-li návrh na jmenování většinu hlasů všech členů komise, platí, že komise doporučuje řízení ke jmenování profesorem zastavit. Návrh přednese předseda nebo jím pověřený člen komise té vědecké nebo umělecké radě, která komisi schválila. Tato vědecká nebo umělecká rada vyzve uchazeče, aby na jejím veřejném zasedání přednesl přednášku, ve které předloží koncepci vědecké nebo umělecké práce a výuky v daném oboru.

(6) Po přednášce se vědecká nebo umělecká rada tajným hlasováním usnáší na návrhu, zda uchazeč má být jmenován profesorem. Jde-li o vědeckou nebo uměleckou radu vysoké školy, předkládá po schválení návrh na jmenování profesorem ministrovi. V případě, že jde o vědeckou radu fakulty, předkládá návrh vědecké nebo umělecké radě vysoké školy, která tajně hlasuje o předložení návrhu ministrovi. Ustanovení § 72 odst. 10 platí v obou případech obdobně.

(7) Na řízení ke jmenování profesorem se správní řád nevztahuje; podrobnosti postupu při řízení ke jmenování profesorem stanoví vysoká škola ve svém vnitřním předpisu. Orgány vysoké školy a fakulty, popřípadě vysokoškolského ústavu, a komise při řízení ke jmenování profesorem konají bez zbytečných průtahů.

(8) Proti postupu při řízení ke jmenování profesorem na fakultě nebo vysoké škole může uchazeč podat do 30 dnů námitky, o nichž rozhoduje rektor; rozhodnutí rektora je konečné.

(9) Stanoví-li tak vnitřní předpis vysoké školy, může být řízení ke jmenování profesorem zahájeno na vědecké radě vysokoškolského ústavu, která plní úkoly vědecké rady fakulty. Úkoly děkana pak plní ředitel vysokoškolského ústavu.

(10) Vysoká škola může stanovit poplatek za úkony spojené s řízením ke jmenování profesorem, který činí nejvýše šestinásobek základu stanoveného podle § 58 odst. 2; výši poplatku je povinna zveřejnit ve veřejné části svých internetových stránek. Poplatek je příjmem vysoké školy.

§ 74a

Řízení na veřejné vysoké škole o vyslovení neplatnosti jmenování docentem

(1) O vyslovení neplatnosti jmenování docentem rozhoduje v řízení o vyslovení neplatnosti rektor veřejné vysoké školy, na níž se konalo habilitační řízení.

(2) Rektor vysloví rozhodnutím neplatnost jmenování docentem, bude-li v řízení o vyslovení neplatnosti prokázáno, že osoba, jejíž pedagogická a vědecká nebo umělecká kvalifikace byla ověřována v habilitačním řízení a která byla na základě daného řízení jmenována docentem, svoji kvalifikaci prokázala

a) v důsledku úmyslného trestného činu, nebo

b) v důsledku úmyslného neoprávněného užití díla jiné osoby hrubě porušujícího právní předpisy upravující ochranu duševního vlastnictví³²⁾ nebo jiného úmyslného jednání proti dobrým mravům, neuvedeného v písmenu a).

(3) Řízení o vyslovení neplatnosti se zahajuje z moci úřední; zahájeno může být rektorem

a) nejpozději do 3 let ode dne nabytí právní moci rozsudku, kterým byla uvedená osoba odsouzena pro úmyslný trestný čin, jde-li o případ uvedený v odstavci 2 písm. a), nebo

b) nejpozději do 5 let ode dne skončení habilitačního řízení, jde-li o případ uvedený v odstavci 2 písm. b).

(4) Neshledá-li rektor důvody pro vyslovení neplatnosti jmenování docentem, řízení o vyslovení neplatnosti usnesením zastaví.

(5) Součástí podkladů pro rozhodnutí rektora podle odstavce 1 je stanovisko pětičlenné přezkumné komise. Členy přezkumné komise jmenuje rektor z profesorů, docentů, mimořádných profesorů nebo jiných odborníků, přičemž jednoho člena jmenuje rektor na návrh ministra ze státních zaměstnanců působících na ministerstvu. Většinu členů přezkumné komise musí tvořit odborníci, kteří nejsou zaměstnanci veřejné vysoké školy, na které se řízení o vyslovení neplatnosti vede.

(6) Podrobnosti o složení přezkumné komise stanoví vnitřní předpis veřejné vysoké školy.

(7) Přezkumná komise se usnáší nadpoloviční většinou hlasů všech svých členů; o stanovisku k neplatnosti jmenování docentem se hlasuje tajně.

§ 74b

(1) Lhůta pro vydání rozhodnutí v řízení o vyslovení neplatnosti činí 1 rok ode dne zahájení řízení.

(2) Jestliže se rektor vydáním rozhodnutí o vyslovení neplatnosti jmenování docentem anebo usnesení o zastavení řízení o vyslovení neplatnosti odchýlí od stanoviska přezkumné komise, je povinen tuto skutečnost ve svém rozhodnutí nebo usnesení zdůvodnit.

(3) Proti rozhodnutí rektora o vyslovení neplatnosti jmenování docentem se nelze odvolat. Rozhodnutí nabývá účinnosti prvním dnem následujícím po uplynutí 2 měsíců ode dne oznámení uvedeného rozhodnutí; včasné podání žaloby ve správním soudnictví³³⁾ má odkladný účinek.

(4) Účastníkem řízení o vyslovení neplatnosti je pouze osoba, o jejíž jmenování docentem jde.

§ 74c

(1) Je-li rozhodnutím rektora vyslovována neplatnost jmenování docentem, uvedená osoba přestane být docentem ode dne, kdy se pravomocné rozhodnutí rektora o vyslovení neplatnosti jmenování docentem stalo účinným. K opětovnému jmenování dané osoby docentem může dojít pouze na základě nového habilitačního řízení.

(2) Přestane-li být osoba docentem podle odstavce 1, nejsou tím dotčeny účinky dřívějších jednání, postupů nebo rozhodnutí dané osoby, a to i pokud je daná osoba učinila při výkonu veřejné moci nebo v rámci výkonu regulované profese nebo činnosti, pro niž se vyžaduje kvalifikace docenta. Dotčeno není ani případné dřívější jmenování dané osoby profesorem.

§ 74d

Řízení na soukromé vysoké škole o vyslovení neplatnosti jmenování docentem

Na řízení o vyslovení neplatnosti jmenování docentem vedená na soukromé vysoké škole se použijí ustanovení § 74a až 74c obdobně s tím, že příslušnost orgánů soukromé vysoké školy stanoví vnitřní předpis soukromé vysoké školy. Důsledky rozhodnutí vydaných v řízeních o vyslovení neplatnosti, uvedené v § 74c odst. 1 a 2, platí také pro rozhodnutí vydaná v řízeních o vyslovení neplatnosti vedených na soukromé vysoké škole.

§ 74e

Řízení na státní vysoké škole o vyslovení neplatnosti jmenování docentem

Na řízení o vyslovení neplatnosti jmenování docentem vedené na státní vysoké škole se použijí ustanovení § 74a až 74c obdobně. Důsledky rozhodnutí vydaných v řízeních o vyslovení neplatnosti uvedené v § 74c odst. 1 a 2 platí také pro rozhodnutí vydaná v řízeních o vyslovení neplatnosti vedených na státní vysoké škole.

§ 75

Zveřejňování údajů o habilitačním řízení a řízení ke jmenování profesorem

(1) Vysoká škola nebo její součást zveřejní ve veřejné části svých internetových stránek neprodleně údaje o zahájení habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem a termíny příslušných veřejných zasedání vědeckých nebo uměleckých rad; neprodleně rovněž zveřejní údaje o ukončení těchto řízení.

(2) Vysoká škola oznámí ministerstvu v případě habilitačního řízení bezodkladně po jeho zastavení nebo po jmenování uchazeče docentem a v případě řízení ke jmenování profesorem bezodkladně po jeho zastavení nebo po schválení návrhu na jmenování uchazeče profesorem vědeckou nebo uměleckou radou vysoké školy jméno, příjmení, rok narození, pohlaví, údaje o pracovním nebo služebním poměru uchazeče, výsledek a datum ukončení řízení.

(3) Ministerstvo zajistí zveřejnění informací o výsledcích habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem vhodným způsobem.

(4) Na zpřístupňování habilitační práce se použije § 47b obdobně, nebyla-li tato práce již zpřístupněna jiným způsobem.

§ 76 Tvůrčí volno

(1) Akademickému pracovníku vysoké školy se na jeho žádost poskytne tvůrčí volno v délce šesti měsíců jedenkrát za sedm let, nebrání-li tomu závažné okolnosti týkající se plnění vzdělávacích úkolů vysoké školy.

(2) Po dobu tvůrčího volna náleží akademickému pracovníku mzda.

§ 77 Výběrové řízení na veřejné vysoké škole

(1) Pracovní místa akademických pracovníků na veřejné vysoké škole se obsazují na základě výběrového řízení. Od výběrového řízení lze upustit při opakovaném sjednávání pracovního poměru s akademickým pracovníkem, jde-li o obsazení jím zastávaného místa, nebo v případech stanovených vnitřním předpisem veřejné vysoké školy.

(2) Vypsání výběrového řízení musí být zveřejněno ve veřejné části internetových stránek vysoké školy nebo její součástí nejméně 30 dnů před koncem lhůty pro podání přihlášky.

(3) Podrobnosti o výběrovém řízení na pracovní místa akademických pracovníků na veřejné vysoké škole stanoví vnitřní předpis veřejné vysoké školy.

(4) Ukončení habilitačního řízení nebo řízení ke jmenování profesorem a jmenování docentem nebo profesorem na základě těchto řízení nezakládá pracovněprávní nároky ve vztahu k vysoké škole, na níž se dané řízení konalo, nebo k vysoké škole, vůči které je akademický pracovník v pracovněprávním vztahu.

ČÁST OSMÁ HODNOCENÍ VYSOKÉ ŠKOLY

§ 77a